

Այնտեղ, որտեղ փողանը միանում է ճակատի սրահի հետ, ընկած են չորս տապանաքարեր: Տեղացիք հավատացնում են, որ դրանցից մեկը, ճակատին ավելի մոտիկ ընկածը, պատկանում է Դավիթ Բեկի աջակից Մելիք Փարսաղանի որդի Պալի (Բալի) զորավարին, իսկ մյուսների մեջ պետք է որոնել Դավիթ Բեկին:

Եկեղեցու հարավային դուռը տանում է դեպի երկհարկ շենքը: Երկու հարկերումն էլ կան կողք-կողքի, իրար զուգահեռ զույգ թաղակապ, համեմատաբար ցածրիկ զետեղարաններ, այն տարբերությամբ միայն, որ վերին հարկում նրանք հավասար երկարություն ունեն, իսկ ստորին հարկում դրսինը ավելի կարճ է: Երեկ ետևի ժայռը արգելք է հանդիսացել նրան ավելի խորը հասցրնելու: Ստորին հարկում միջնորմում թողված են երկու կամարակապ ցածր բացվածքներ, որոնց վերին հարկում համապատասխանում է մեկը, սակայն ավելի լայնը: Այս երկար շենքն է եղել իսկական բնակարան, իսկ ստորին հարկը հատկացված է եղել տնտեսական պետքերին: Վերին հարկի երկու սրահները այժմ առջևից պատ չունեն. արդյո՞ք այդ կողմից եղել է գուցե երկար (փայտե) պատշգամբ, որի քանդվելովը փուլ է եկել և պատը, այնքան էլ պարզ չէ: Շենքի այս մասը հեռու չէ բերդի դարպասից և միաժամանակ բավականին մոտ է աշտարակին, որտեղ ջրի ավազանն է եղել: Զուրը բերված է եղել հեռավոր աղբյուրներից, դրանց ջրի մի մասը դուրս է բերված լեռնաբազուկի հակառակ կողմով մինչև այժմյան ճանապարհը և այժմ կոչվում է Ական ջուր: Հանքերի վարչությունը այժմ բաց է անում այդ ջրի միջուկը նրանց ակը գտնելու համար, քանի որ մտադրություն կա այդ իդեալական մաքրություն ունեցող խմելու ջուրը ամբողջովին անցկացնել մինչև հանքավայրը:

Ողջի (Օխչի) գետահովտի բերանի մոտ զետեղված Հալիձորի բերդը վերջին դարերում որոշ չափով իր վրա էր վերցրել Կապան քաղաքի ամրությունների դերը և վերջին ներկայացուցիչն է այդ ձորի պաշտպանական կառուցումների սխեմայի: Նրա ռազմական նշանակությունը, ըստ տեղացիների վկայության, տեղ է մինչև համեմատաբար նոր ժամանակները, երբ 1813 թ. Դյուլիստանի զաջնագրությամբ նա Ողջի գետի ամբողջ աջակողմյան տերիտորիայի հետ մնաց Պարսկաստանի պետական սահմանների մեջ՝ Ղարաղաղի խանությանը ենթարկված: Նա սկսեց դատարկվել այն օրից, երբ 1826 թ. Թուրքմենչայի զաջնագրությամբ սահմանը ետ քաշվեց հարավ, մինչև Արաքս, և այստեղ էլ հաստատվեց ռուսական անմիջական կառավարությունը: Այդ ժամանակից ի վեր երկրի պաշտպանության պարտականությունը ստանձնեց արդեն նոր ապարատը, մշտական պետական զորքը, որը հետզհետե բեռնաթափեց կալվածատեր իշխաններին սեփական զինված ուժերով իրենց ստորադիր աշխատավորության թե կյանքը և թե գույքը պաշտպանելու պարտականությունից: Մեղիքները դադարեցին կատարել ռազմական ֆունկցիաներ, նրանց ամրությունների և բերդերի պետքը վերացավ: Դրա հետ միասին փոխվեց նաև նրանց բնակարանների բնույթը, որը արդեն աչքի առաջ չունեն երկրի ապահովության համար հոգատարություն, այլ շարունակ աճող տնտեսական պետքերի բավարարումը:

Բաղքի պաշտպանական սխեմայի օրգանական մասն էր կազմում և Վաճառավանքը, որը ծառայում էր որպես տեղական թագավորների և իշխանազուների թաղման վայր: Վանքը հիմնված է 911 թ. Զադիկ իշխանի որդի՝ Վա-